

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **ЗАВИДІВСЬКОЇ Наталії Назарівни**
на дисертацію **РОЗТОКИ Андрія Вячеславовича**
«ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ В
УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ», поданої
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)

Фізична культура як організаційна і складова частина загальної культури має свій духовний аспект та виконує свою духовну й моральну функції в суспільстві, є характерною для всіх соціально-демографічних груп населення від народження і до глибокої старості. Окрім цього, фізична культура і спорт – це сфера, що охоплює будь-які форми і відношення дійсності, які об'єктивно мають таку міру залежності від змісту, що можуть бути від нього повністю відірвані і відображені в способі життя дітей підліткового віку. Форми й засоби фізичної культури і спорту відображають логічно можливі для кожної дитини шляхи збереження здоров'я. Нині наявні навчальні програми з фізичної культури, спрямовані на те, щоб підлітки прагнули досягнути високих показників у навчальному процесі. Необхідно відзначити, що до цього часу існують протиріччя між положеннями сучасної теорії і методики фізичної культури та практичною роботою вчителів фізичної культури. Учителі навчають дітей підліткового віку, використовуючи безліч повторів тих самих вправ у стабільних умовах навчальної діяльності, що не сприяє формуванню у школярів мотивації та інтересу до занять. У зв'язку з цим, **актуальність** пошуку шляхів підвищення ефективності формування фізичної культури школярів середніх класів не викликає сумніву. Розв'язанню цієї проблеми присвячено дослідження **Розтоки Андрія Вячеславовича**.

Автором у роботі використано комплекс загальнонаукових підходів експериментально-емпіричного пізнання, загальних принципів філософії, базових сучасних положень педагогічної науки, психології, теорії і методики фізичного виховання як *методологічного* та *теоретичного* підґрунтя для розв'язання комплексу питань, спрямованих на створення особистісно-орієнтованої технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи, спрямованої на формування здоров'язбережувальної компетентності. *Практичним* підґрунтям слугувало застосування результатів оригінального тестування і педагогічних спостережень на етапі експериментальних досліджень.

Ознайомлення з текстом дисертації Розтоки А. В. у частині теоретичного, методологічного і практичного концептів, дозволяє констатувати, що викладені у роботі **основні положення, висновки та рекомендації переконливо обґрунтовані та достовірні**.

Достовірність отриманих наукових результатів також підтверджується використанням у роботі групи *методів дослідження*. Серед них:

– *теоретичні* – аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури, порівняння, систематизація та узагальнення інформації (для аргументування

вихідних положень дослідження, обґрунтування понятійно-термінологічного апарату, розробки програми дослідження);

– *емпіричні* – педагогічне спостереження, педагогічне тестування, анкетування (для визначення фізичного стану, рухової активності, мотивації до фізичної культури, міжособистісних стосунків учнів); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) – для розробки технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи спрямованої на формування здоров'язберезувальної компетентності;

– *статистичні* – для обробки емпіричних даних, перевірки результативності одержаних результатів.

Теоретичне значення дисертації полягає в обґрунтуванні та розкритті перспективних напрямів формування фізичної культури учнів 5–6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи. **Практичну цінність роботи** підтверджує факт впровадження у навчально-виховний процес основної школи авторської особистісно-орієнтованої технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів, спрямованої на формування у них здоров'язберезувальної компетентності. Підтвердженням практичної значущості роботи є розроблення основних компонентів, зокрема: режимів, тривалості, інтенсивності тренування, характеру відпочинку. Матеріали дослідження можуть бути використані в підготовці майбутніх фахівців фізичної культури під час викладання навчальних дисциплін «Теорія та методика фізичного виховання», «Теорія та методика фізкультурно-оздоровчої роботи».

Основні положення дисертації опубліковано у 14 наукових працях, із яких 8 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у закордонному періодичному виданні, 4 – в інших збірниках і матеріалах конференцій.

Достатньою є і апробація результатів дослідження на різнопланових конференціях за останні роки, що також засвідчує прозорість і публічність дослідницької позиції дисертанта. Основні положення дослідження було представлено в доповідях на *міжнародних наукових конференціях*: «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк, 2012, 2015); «Фізична активність та якість життя людини» (Луцьк, 2017); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2015); «Інноваційні спрямування рекреації, фізичної реабілітації і здоров'язберезувальні технології» (Харків, 2013); *Всеукраїнській науково-практичній конференції* «Сучасні технології зміцнення та відновлення здоров'я» (Луцьк, 2010); щорічних *наукових конференціях професорсько-викладацького складу* Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, 2012–2017), обласних семінарах та курсах підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Дисертацію виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за темою «Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0115U002344). Роль автора полягає в розробці технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи.

Тема дисертації затверджена вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 5 від 27.12.2007 р.), узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 16.06.2009 р.)

Результати дослідження впроваджено в практику роботи Луцької гімназії № 4 імені Модеста Левицького, Луцької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 20, Луцького навчально-виховного комплексу Загальноосвітня школа I-II ступенів № 7 – природничий ліцей, Луцького навчально – виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-II ступенів № 24 – технологічний ліцей», Луцького національного технічного університету, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота має загально прийнятну структуру і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (226 позицій) та трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок. Робота містить 38 рисунків і 35 таблиць.

Перший розділ роботи присвячено теоретичному аналізу літературних джерел з теми дисертації. Розкрито основні підходи до вдосконалення фізичної культури учнів в школі, концептуальні основи технологічного підходу у навчанні. Наведено загальні положення організації процесу формування фізичної культури учнів підліткового віку, проаналізовано методичні чинники навчання на основі психолого-педагогічних, фізіологічних вікових особливостей.

Заслуговує уваги глибокий аналіз літературних джерел у сенсі науково-методичного концепту. Зважаючи на вимоги компетентнісного підходу в освіті, автором зазначено, що пріоритетним є не лише накопичення учнями спеціальних знань та вмінь, а й формування уміння вчитися, оволодіння навичками самостійної діяльності, здатності до самонавчання упродовж життя.

Це дало можливість з одного боку – акцентувати увагу на найнеобхіднішому, а з іншого – виділити безліч нових аспектів. Саме на основі такого комплексного, ґрунтовного підходу автору вдалося з'ясувати низку недоліків, що існують на сьогодні в процесі формування фізичної культури учнів підліткового віку.

Заслуговує уваги той факт, що уже впродовж першого розділу дисертант послідовно доводить складність і підтверджує актуальність та необхідність досліджень з даної проблематики.

Так, на основі аналізу літературних джерел автором встановлено, що технологія навчання це упорядкована послідовність засобів, методів, методичних прийомів та форм організації занять з фізичної культури, що забезпечують реалізацію мети навчання та досягнення очікуваного результату з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників освітнього середовища учнів підліткового віку.

Здійснюючи аналіз літературних джерел з теми дослідження, автор вдало висловлює свою думку у спірних і дискусійних моментах та наводить приклади використання інноваційних технологій формування фізичної культури учнів 5-6 класів основної школи. Імпонує нам той факт, що уже впродовж першого розділу ми бачимо авторський підхід до систематики основних характеристик технологій навчання: системність, науковість, концептуальність,

відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність. Андрій Вячеславович, таким чином, підкреслює важливість змістовної сутності технології формування фізичної культури в умовах основної школи у соціальному аспекті. І хоча, на відміну від здобувача, я би не була настільки категоричною, адже ґрунтовність технологій навчання не обмежується виключно переліченими ним характеристиками. Однак, Андрій Вячеславович робить цілком доречні припущення з приводу виокремлення саме таких концептів, має свою думку і логічно її обґрунтовує, на що, як науковець, безумовно, має повне право.

Фактаж цього розділу дозволяє зазначити, що Андрій Вячеславович вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний матеріал, формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи наукового пізнання, вести змістовну і коректну наукову полеміку.

У **другому розділі** представлено результати констатувального експерименту. У розділі не просто подано загальну характеристику провідних методологічних підходів, що слугують підґрунтям для створення особистісно-орієнтованої технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи, а встановлено взаємозалежність між особистісно-орієнтованим підходом і морфофункціональними показниками, рівнем фізичної підготовленості учнів. Таким чином, фактично, запропоновано авторське бачення щодо особливостей реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Родзинкою є те, що всі організаційні підходи, запропоновані автором, мають особистісно-орієнтований зміст і характер. Це дає змогу синтезувати в єдину педагогічну технологію виключно фундаментальні навчальні аспекти для формування в учнів фізичної культури нової якості. Цікавими нам видається і факт дослідження соціальної пристосованості дітей, узагальнення їхніх поведінкових характеристик. Адже це є важливою передумовою для створення авторської технології формування фізичної культури учнів середніх класів.

У **третьому розділі** подано розроблені рекомендації та результати формувального експерименту. Зважаючи на позиції системного підходу як методологічної основи дослідження, представлено розроблену автором особистісно-орієнтовану технологію навчання фізичній культурі в умовах навчально-виховної діяльності основної школи, що включає чітку послідовність мети, принципів, засобів, методів, етапів навчання, вимог до дозування фізичних навантажень, контролю і самоконтролю.

Креативом та інновацією ми вважаємо той факт, що рівень особистісної здоров'язбережувальної компетентності визначався високою мотивацією до фізичної культури, наявністю глибоких спеціальних знань, сформованістю рухових умінь і навичок, різнобічною фізичною підготовленістю та міцним здоров'ям. У змісті цієї технології, фактично, представлено програму формування фізичної культури учнів середніх класів за допомогою спеціально виокремлених організаційно-педагогічних умов. Цікавим видається і той факт, що навчання фізичній культурі здійснювалося за допомогою трьох груп засобів (фізичні вправи, природні сили та гігієнічні чинники) відповідно до загальноприйнятих рекомендацій. Поряд з цим, для учнів 5-6 класів використовувалися специфічні засоби: художні твори та фольклорні матеріали на

оздоровчу і спортивну тематику (вірші, загадки, прислів'я, лічилки, билини), народні ігри та розваги, естафети з елементами інтелектуальних завдань. Такий фактаж, на нашу думку, слугує хорошим теоретико-методичним продуктом для самих учнів, що у на уроках фізичної культури зустрічається на сьогодні досить рідко.

Окремо хочемо відзначити, що проведений автором педагогічний експеримент підтвердив високу результативність запропонованої технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів. Здійснений автором аналіз отриманих даних, спрямований на перевірку ефективності педагогічної особистісно-орієнтованої технології навчання фізичній культурі учнів 5-6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи, спрямованої на формування здоров'язбережувальної компетентності є всебічним, конкретним та повним.

Загалом дисертаційна робота справляє позитивне враження, оскільки Розтока Андрій Вячеславович, продемонструвавши такі якості справжнього вченого, як працездатність, наполегливість і літературний хист, зумів запропонувати нам цілісне й виважене уявлення про сьогоднішні інноваційні підходи та перспективи навчання учнів фізичній культурі.

Автореферат **ідентичний** змісту дисертації, повністю відповідає основним положенням роботи та розкриває її зміст, структуру і акцентує увагу на основних наукових розробках.

Найбільш суттєвими науковими результатами, отриманими у дисертації Розтоки А. В., слід відзначити наступні:

– *уперше* розроблено й експериментально перевірено особистісно-орієнтовану технологію навчання фізичній культурі в умовах навчально-виховної діяльності основної школи, що включає чітку послідовність мети, принципів, засобів, методів, етапів навчання, вимог до дозування фізичних навантажень, контролю і самоконтролю та змістовно передбачає формування здоров'язбережувальної компетентності учнів 5-6 класів;

– *додовнено* відомості про стан фізичного розвитку, фізичної підготовленості, функціональних можливостей, рухової активності та міжособистісних взаємин учнів 5-6 класів;

– *уточнено* зміст поняття «технології навчання фізичній культурі учнів основної школи», під яким пропонується розуміти упорядковану послідовність засобів, методів, методичних прийомів та форм організації відповідно до індивідуальних особливостей дітей, які забезпечують реалізацію мети навчання та досягнення очікуваного результату з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників освітнього середовища і спрямовані на формування здоров'язбережувальної компетентності учнів;

– *подальшого розвитку* набули положення щодо засобів та етапів формування рухових умінь та навичок учнів основної школи.

Водночас, ознайомлення із дисертаційним дослідженням Розтоки А. В., дозволяє висловити деякі **дискусійні положення та зауваження**:

1. Вивчення змісту дисертаційного дослідження дозволяє зазначити, що на етапі констатувального експерименту, у ході дослідження рівня здоров'язбережувальної компетентності, слід було би більш повно

висвітлити рівень теоретичної підготовки, тобто рівень знань учнів у питаннях здоров'язбереження.

2. Пропонована автором технологія, розроблена на засадах особистісно-орієнтованого підходу. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільним було би більш детально розкрити суть цього підходу.
3. У дисертації мова йде про здоров'язбережувальну компетентність. На нашу думку, вартувало би більше уваги приділити тлумаченню цього поняття, висвітлити думку інших науковців щодо цієї дефініції.
4. У другому розділі дослідження зазвичай представляють методи та організаційні етапи, а третій розділ є взагалі авторським. Не зрозуміло, чому впродовж цих розділів зустрічаються посилання на літературні джерела з відповідним аналізом. Безумовно цей факт вказує на надмірну скромність автора, однак аналізу літературних джерел у дисертаційних роботах відводиться весь перший розділ і цього, на нашу думку, є цілком достатньо.
5. Цікавими нам видається дослідження соціальної пристосованості дітей, узагальнення їхніх поведінкових характеристик, адже це є важливою передумовою для створення авторської технології формування фізичної культури учнів середніх класів. Однак, в авторефераті цей концепт, на нашу думку, представлено скупо.
6. У третьому розділі автором фактично подано навчально-методичні рекомендації формування в учнів середніх класів здоров'язбережувальної компетентності у хлопців і дівчат. На нашу думку, описані підходи є креативними і цікавими та слугують важливим концептом змісту розробленої технологій. Не було би зайвим виокремити відмінності навчання фізичній культурі дівчат і хлопців і подати специфіку залежно від статі.
7. Загальновідомо, що у школі фізкультурно-оздоровча робота передбачає такі форми організації занять як індивідуальна та самостійна робота. На нашу думку, слід було би окреслити значення і детальніше представити зміст цих форм організації навчання фізичній культурі учнів.
8. У дисертаційному дослідженні містяться таблиці, які на нашу думку, доречніше було би винести у додатки. Наприклад, таблиці 2.2; 2.5; 2.15; 2.16; 2.17; 3.3.
9. У тексті дисертації мають місце деякі стилістичні та орфографічні помилки.

Разом з тим, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи, а деякі з них носять радше рекомендаційний характер та поради щодо майбутнього наукового пошуку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Розтоки Андрія Вячеславовича «Технологія навчання фізичній культурі учнів 5–6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи» є самостійно виконаним, завершеним дослідженням, в якому викладено авторський підхід до вирішення комплексу питань в частині поглиблення теоретичних і практичних засад навчання

фізичній культурі учнів 5–6 класів в умовах навчально-виховної діяльності основної школи. Дана робота за своїм змістом, актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України 24 липня 2013 р., № 567, а її автор **Розтока Андрій Вячеславович** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

професор кафедри теорії та методики
фізичної культури
Львівського державного університету
фізичної культури,
доктор педагогічних наук, професор

Н. Н. Завидівська

Завидівської Н. Н.
Засвідчую:
Відділу кадрів